

Gatunki mowy i ich ewolucja

Tom IV Gatunek a komunikacja społeczna

Gatunki mowy i ich ewolucja

Tom IV

**Gatunek
a komunikacja społeczna**

NR 2845

Gatunki mowy i ich ewolucja

Tom IV

Gatunek a komunikacja społeczna

pod redakcją Danuty Ostaszewskiej

przy współudziale Joanny Przyklenk

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2011

Redaktor serii: Językoznawstwo Polonistyczne
Olga Wolińska

Recenzenci
Stanisław Borawski
Władysława Bryła

Redaktor: Olga Nowak

Projektant okładki i redaktor techniczny: Małgorzata Pleśniar

Korektor: Lidia Szumigala

Copyright © 2011 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-1992-8
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-493-6
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 34,5. Ark. wyd. 42,0.
Papier offset. kl. III, 90 g Cena 50 zł (+ VAT)

Łamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, Spółka Jawna
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Kształtowanie się systemu transferu informacji w formę dyskursów i gatunków zamknięte (<i>Danuta Ostaszewska</i>)	9
---	---

Część pierwsza Rozważania teoretyczne

Aleksander Wilkoń O gatunkach niemających nazwy. Komunikat	19
Bożena Witosz Interakcyjny model relacji gatunku i dyskursu w przestrzeni komunikacyjnej	23
Halina Grzmil-Tylutki Gatunek jako kategoria społecznojęzykowa	33
Maria Wojtak Osobliwe byty gatunkowe i tekstowe w ich uwikłaniach komunikacyjnych	44
Romuald Cudak Genologiczne pogranicza i ekwiwalencje	57
Aldona Skudrzyk Rudymenty gatunków	67
Jacek Warchala Gatunek jako zamysł perswazyjny. Rozważania nie tylko o reklamie	75
Ewa Sławkowa Miejsce i rola gatunku mowy w komunikacji międzykulturowej (perspektywa translologiczna)	86

Część druga **Analizy i interpretacje**

Gatunki użytkowe

Ewa Biłas-Pleszak, Katarzyna Sujkowska-Sobisz Strategiczne gry gatunkami — blog i recenzja w witrynach internetowych perfumerii	97
Jerzy Biniewicz Rodzenie się polskiego dyskursu naukowego. Pragmatyka, struktura i język traktatu Olbrychta Strumieńskiego <i>O sprawie, sypaniu, wymieraniu y rybieniu stawów</i>	111
Ewa Błachowicz, Jadwiga Lizak Funkcje pamiętnika w komunikacji społecznej (rekonesans badawczy) .	123
Stanisław Borawski Dwie XVII-wieczne nowiny. O propagandowym użyciu listu prywatnego.	135
Małgorzata Dawidziak-Kładoczna Wielofunkcyjność komentarzy w diariuszach Sejmu Wielkiego . . .	147
Ewa Ficek Zaczarowana, inspirująca, pouczająca... Jaka jest bajka terapeutyczna? .	159
Beata Grochala Ten sam gatunek w dwóch odmianach — o telewizyjnej i internetowej relacji sportowej na żywo	169
Magdalena Hawrysz <i>Rozmowy chrystyjańskie</i> Marcina Czechowica jako komunikat kształtujący wspólnotę arian	181
Maciej Kawka Internet jako źródło plotki	194
Małgorzata Kita Śmierć wywiadu? Gatunek w ponowoczesnej Polsce	201
Maria Krauz Wzorzec strukturalny dedykacji drukowanej a model relacji między adresem i autorem	214
Iwona Loewe Globalny gatunek w lokalnej odsłonie. <i>Teleecho</i> Ireny Dziedzic . . .	231

Ewa Malinowska	
Komunikowanie władzy ze społeczeństwem	241
Anna Matuszewska	
Laudacje polskie i niemieckie — podobieństwa i różnice	251
Małgorzata Nowak-Barcińska	
Drugie życie gatunku	266
Danuta Ostaszewska	
Reportaż — współistnienie kodów: werbalnego i ikonycznego (na materiale tekstów w <i>National Geographic Polska</i>)	285
Iwona Pałucka-Czerniak	
Funkcje czasowników pierwszoosobowych w posłowiach do współczesnych polskich publikacji naukowych	297
Edyta Pałuszyńska	
Zróżnicowanie zachowań komunikacyjnych rozmówców w gatunkowych realizacjach rozmowy (dyskusja, debata a talk show)	309
Magdalena Pietrzak	
„Pozytywnienie” felietonu w drugiej połowie XIX wieku	321
Romualda Piętkowa	
DIALOG w świecie tekstów naukowych	332
Olga Przybyła	
Gatunek listu a kompetencja lingwistyczna i komunikacyjna dzieci upośledzonych umysłowo	343
Magdalena Steciąg	
Jak wiele zależy od gatunku, czyli obraz ekologa w wiadomości i reportażu informacyjnym	356
Agnieszka Szczaus	
Instrukcja jako forma komunikacji (na przykładzie <i>Informacji matematycznej</i> Wojciecha Bystrzonowskiego z 1749 roku)	369
Ewa Szkudlarek-Śmiechowicz	
Moduły makrosytuacyjne w radiowej i telewizyjnej debacie publicznej	383
Wiesława Troszczyńska-Nakonieczna	
Komunikacja pracodawców z pracownikami w ofertach pracy	397
Marzanna Uździcka	
Notatki z wykładu w perspektywie komunikacyjnej	409

Anna Wojciechowska	
Protokoły jako świadectwo komunikacji społecznej (rekonesans badawczy)	425
Olga Wolińska	
Oświadczenia i deklaracje w komunikacji społecznej A.D. 2007	439
Katarzyna Wyrwas	
Reklama typu <i>homeshopping</i> jako wzorzec dla reklamy wyborczej . . .	446

Gatunki artystyczne

Mirosława Ampel-Rudolf	
Schemat informacyjny gawędy szlacheckiej	456
Władysława Książek-Bryłowa	
Elementy „nowiniarskie” w wierszach Wacława Potockiego	469
Joanna Przyklenk	
Poznawczy aspekt gatunku — o ślepcu, niedowidzącym i jednookim (na przykładzie epigramatu i gatunków pokrewnych)	477
Artur Rejter	
Przeobrażenia gatunków literackich w kontekście komunikacji społecznej (na przykładzie noweli)	493
Teresa Wilkoń	
Genologiczne aspekty poematów Gałczyńskiego	504

Część trzecia Panel dyskusyjny

Kwestie gatunku i komunikacji społecznej z perspektywy polskiej, niemieckiej i francuskiej tekstologii

Moderatorzy dyskusji: <i>Maria Wojtak, Zofia Bilut-Homplewicz, Halina Grzmił-Tylutki, Waldemar Czachur</i>	515
--	-----

Kształtowanie się systemu transferu informacji w formę dyskursów i gatunków zamknięte

Tom niniejszy jest kolejną — czwartą — publikacją, która prezentuje dorobek katowickich spotkań, podejmujących aktualne ciągle zagadnienia gatunku. Referaty wygłoszone na poprzednich konferencjach, gromadzących uczonych z najważniejszych ośrodków w Polsce, także z zagranicy, złożyły się na trzy tomy: T. I: *Mowy piękno wielorakie* (Katowice 2000); T. II: *Tekst a gatunek* (Katowice 2004); T. III: *Gatunek a odmiany funkcjonalne* (Katowice 2007).

Tom IV kontynuuje genologiczną tradycję badań, tym razem ze szczególnym uwzględnieniem związków, jakie istnieją między gatunkowym zróżnicowaniem uniwersum mowy a formami komunikacji społecznej — dziś i w dawnej Polsce. Podtytuł czwartej konferencji (i tomu): *Gatunek a komunikacja społeczna* pozwolił jej uczestnikom przedyskutować wiele problemów dotyczących kształtowania się systemu transferu informacji. Ów transfer wymaga wielu gruntownych studiów, zwłaszcza jeśli w centrum uwagi pozostają poszczególne okresy rozwoju komunikacji międzyludzkiej — od czasów staropolszczyzny po komunikację współczesną, pojmowaną jako jeden z głównych wykładników nowoczesnej historii, kultury i mentalności.

*

* *

Artykuły zgromadzone w tomie zawierają wiele cennych teoretycznych wniosków i rozwiązań. Badacze odnieśli się m.in. do współczesnej teorii tekstu, akcentując złożoność i wieloaspektowość ocen formułowanych w badaniach nad tekstem. Podkreślano, że w oglądzie historycznie zmiennego sposobu profilowania tego obiektu w centrum zainteresowania pozostają współcześnie dwa nadrzędne modele: gatunek oraz dyskurs — kategorie ważne dla teoretycznych ustaleń.

Pojęcie dyskursu i zagadnienie miejsca tekstu w tej przestrzeni epistemologiczno-metodologicznej znalazły odzwierciedlenie w szerszym wymiarze — jako prezentacja stanowisk badawczych związanych z rozumieniem tych kategorii w genologii polskiej, francuskiej, niemieckiej i anglosaskiej.

Obiektem zainteresowań badaczy genologów pozostawało również zagadnienie komunikacji jako szeroko pojętej transmisji informacji i jej gatunkowych „wcieleń”. I tak, spostrzeżenia na temat przeobrażeń kompetencji komunikacyjnej, wpisane w szersze, wieloaspektowe rozważania na temat zmian kulturowych we współczesnym społeczeństwie, łączono z rozwojem narzędzi komunikacji — mass mediów, zwłaszcza Internetu. Obserwacja innowacyjnych stylistycznie formuł językowych w wypowiedziach najmłodszego pokolenia Polaków nie tylko każe w zjawisku tym widzieć akcydentalny wpływ języka mediów, ale wymaga również potraktowania tego zagadnienia jako sygnału obecności różnych gatunków / dyskursów w świadomości współczesnych użytkowników języka. Tak sformułowane wnioski upoważniły do postawienia pytania o rudymenty gatunkowej świadomości.

W rozważaniach uwzględniających różnorodność typów komunikacji społecznej, wpisujących się w najnowszą sferę kulturowych przemian, badacze podnosili problematykę świadomości gatunkowej, wiążąc ją z zagadnieniem gatunków nowych, często nie do końca rozpoznanych, które — z jednej strony — jako byty innowacyjne istnieją *in potentia*, bez nazwy i bez opisu czy też — z drugiej strony — akcentują współczesną transgresję norm różnych gatunków, co znajduje uzasadnienie m.in. w kierunkach genologicznych otwarć literatury.

Na marginesie rozważań o gatunkach współczesnej reklamy, akcentowano również problematykę zasadności teorii gatunków. Uzasadnieniem są takie charakterystyki gatunku, jak jego rozmytość, brak granic ostro dyferencjujących poszczególne gatunki i ogólnie ich polimorficzność. Wątpliwości budzą zwłaszcza gatunki nieliterackie — mówione.

Inny obszar związków między gatunkiem a komunikacją społeczną odzwierciedlają obserwacje gatunków, które postrzegane są jako formy osobliwe — interesująco przedstawia się interpretacja gatunku w formie kolekcji — składającego się wprawdzie z różnorodnych gatunków, ale trwale ze sobą współwystępujących i mających kompozycyjne (strukturalne) zwięźczenie. Te wykładniki pozwoliły zaklasyfikować kolekcję do odrębnego bytu gatunkowego.

Rozważania teoretyczne zamknięte zostały uwagami na temat przydatności nauki o gatunkach w praktyce translologicznej.

*

* *

W tomie znalazły się również rezultaty szczegółowych opracowań wielu gatunków, reprezentujących poszczególne odmiany dyskursu. Badania dotyczyły

— z jednej strony — gatunków użytkowych (odmiana naukowa, religijna, kancelaryjno-urzędowa, publicystyczna, masowa, potoczna), z drugiej — artystycznych. Badano zarówno gatunki współczesne, jak i reprezentujące epoki dawne. W wielu artykułach zaprezentowane zostały rezultaty badań nad ewolucją gatunków.

Problematyka gatunków naukowych koncentrowała się m.in. na takich zagadnieniach, jak: dialogowy charakter tekstu naukowego, problematyka tekstu jeszcze nierozpoznanego typologicznie, jakim jest notatka z wykładu, analiza początkowych etapów kształtowania się gatunku naukowego w świetle jego dyskursywnych kwalifikacji. To pozwoliło spojrzeć na analizowany gatunek jak na dynamiczny obiekt, zorganizowany tak, by mógł wypełniać komunikacyjne zadania adekwatnie do etapu rozwoju cywilizacji.

Część artykułów poświęcona została komunikatom reprezentującym odmianę kancelaryjno-urzędową. Badacze opisują gatunki najnowsze, takie jak: ustawa lustracyjna, deklaracje podatkowe, współczesna oferta pracy. Przedstawiono ich gatunkowe wyznaczniki na tle pozajęzykowych kontekstów, w jakich teksty pojawiają się i funkcjonują. Pokazano model strukturalny i jego sytuacyjne przeobrażenia, o których decyduje przede wszystkim sytuacja komunikacyjna, np. częste zmiany na rynku pracy. Zwrócono uwagę na inną funkcję kontekstowych (społecznych) uwarunkowań, które — jak w przypadku protokołu — warunkują wysoki stopień konwencjonalizacji zachowań językowych.

Stanowisko diachronii odzwierciedlają m.in. analizy dyskursu prawnoustrojowego. Badacze obserwują — z jednej strony — gatunek w aspekcie jego ewolucji, jak w przypadku polskiej konstytucji, gdzie odnotowuje się zmienność relacji nadawczo-odbiorczych w badanych tekstach, a także ustala strategię dyskursywną realizującą się w poszczególnych etapach rozwoju społeczeństwa polskiego, przyjmując jako nadrzędny czynnik obserwację zmian w komunikowaniu się władzy ze społeczeństwem. Konstatacja — z drugiej strony — dotyczy specyfiki gatunku historycznego, jak w odniesieniu do diariusza sejmowego (rejestrującego obrady sejmu w latach 1788—1789), prezentującego się jako gatunek heterogeniczny, zbudowany z wielu tekstów pozostających ze sobą w różnorodnych korelacjach. Propozycje współczesnej genologii pozwoliły omówić ich funkcję oraz miejsce w diariuszu — obserwacja i analiza dały podstawę typologii badanych tekstów. Odwołania do współczesnej genologii pozwoliły zaprezentować w sposób wieloaspektowy także inny gatunek — badaniami objęta została w tym przypadku płaszczyzna strukturalna, pragmatyczna, poznawcza i stylistyczna XVIII-wiecznych tekstów instrukcji z różnych dziedzin nauki, zamieszczonych w encyklopedii z 1749 roku.

Wielu autorów tomu podnosi problematykę przeobrażeń gatunków prasowych i medialnych. Obserwacją objęto różne gatunki, prezentując rozmaite

podejścia badawcze. Rzadziej obiektem zainteresowań były teksty historyczne, częściej natomiast badacze koncentrowali uwagę na współczesnym dyskursie medialnym, ściśle warunkując jego rozwój i przemiany kontekstem funkcjonowania. Tak jest m.in. z felietonem pozytywistycznym (poddanym oglądowi zarówno w planie treści, jak i formy), którego rozwój motywuje przede wszystkim postawa felietonisty — nie tylko jego światopogląd, ale również zrozumienie potrzeb społecznych. To idea upowszechnienia haseł pozytywistycznych miała wpływ na „pozytywnienie” felietonu. Z kolei problematykę z zakresu współczesnej publicystyki ujawnia m.in. opis wzajemnych zależności obrazu i słowa w reportażach zamieszczonych w magazynie „Nationale Geographic Polska”. Na tym etapie rozwoju gatunku ważną funkcję pełni fotografia, która współuczestniczy w budowaniu ikonosfery tej odmiany reportażu.

W kilku publikacjach podejmowana jest problematyka dyskursu medialnego zogniskowana wokół rozważań na temat struktury i funkcjonowania najnowszych gatunków, emitowanych za pomocą elektronicznych środków przekazu. I tak, obserwacje pewnej odmiany wywiadu telewizyjnego pozwoliły sformułować myśl, że w przestrzeni nowoczesnej komunikacji społecznej konstelacja gatunków nie zmienia się tak bardzo, jak style tekstów. Inne badania rozwiąły wątpliwości sformułowane w konwencji postmodernistycznej „metafory śmierci” gatunków. Tu obserwacja dzisiejszej przestrzeni medialnej — wsparta odniesieniami do współczesnej komunikacyjnej przestrzeni wirtualnej — pozwoliła sformułować konkluzję o trwałości gatunku wywiadu, a jednocześnie odnotować zmiany będące wynikiem nieuchronnego procesu, tak jak nieuchronnie zmienił się w czasach ostatnich kontekst funkcjonowania tego gatunku.

Zjawisko debaty publicznej potraktowane zostało jako całościowo ujęte komunikaty, zorganizowane w formie audycji. Ze względu na medium wyróżniono dwie odmiany tego komunikatu — audycję radiową i audycję telewizyjną. W artykule zwrócono uwagę na podobieństwa i różnice kompozycji, opisując segmenty (moduły) tekstów — emitowanych zarówno przez medium radiowe, jak i przez medium telewizyjne. Podjęto także problematykę zróżnicowania zachowań komunikacyjnych we współczesnych gatunkach reprezentujących dwie przeciwstawne konwencje: dyskurs / debata — *talk show*. Analizą objęta została struktura komunikatów — przede wszystkim sygnały inicjalne ramy tekstów. Pozostałe elementy gatunku potraktowano jedynie pomocniczo.

Jeszcze innej problematyce poświęcony został artykuł, w którym śledzi się potencjał kognitywny dwu gatunków reprezentujących dyskurs medialny: wiadomości i reportażu informacyjnego. W charakterystyce konkretnych aspektów obu gatunków (uwzględniono aspekt strukturalny, stylistyczny, pragmatyczny i kognitywny) wzięto pod uwagę jedynie cechy typowe, one bowiem w sposób wyrazisty wyznaczają kierunek projektowania rzeczywistości (zarówno w narracji obiektywnej, jak i jednostkowej).

Kolejny artykuł dotyczy udziału gatunku reklamy w sprzedaży telewizyjnej, przede wszystkim kontekstowych (telezakupy) uwarunkowań tego typu wypowiedzi oraz ich wpływu na organizację kompozycji.

Najnowszy etap rozwoju komunikacji reprezentują gatunki internetowe. Z przedstawionych badań wynika, że ich specyfikę wyznaczają również — na skutek braku kontaktu *face to face* — gry gatunkiem, a nie tylko słowem. Ten zakres problematyki odzwierciedla też artykuł podejmujący opis słabo jeszcze rozpoznanego przez genologię gatunku plotki internetowej. Podkreśleniu specyfiki i ustaleniu cech gatunkowych tego przekazu towarzyszy konstatacja, że najważniejszym wyznacznikiem plotki internetowej — jak każdej plotki — jest jej wariantowość, zarówno formalna, jak i treściowa.

Podobne konstatacje niesie artykuł, w którym rozważa się problem odmian tego samego gatunku — relacji sportowej, zróżnicowanego jedynie ze względu na medium: przekaz telewizyjny i internetowy. Z analizy wynika, że medium wymusza zmianę sposobu relacjonowania wydarzeń, ale zasadniczy kształt tekstu zostaje zachowany. Jest to zatem ten sam gatunek w dwu odmianach.

Spśród innych gatunków użytkowych w tomie omówiono:

- zagadnienie listu — poświęcone są mu dwa artykuły: jeden dotyczy problemu zachowania cech gatunkowości w komunikacji (formułowanie tekstów) dzieci w różnym stopniu upośledzonych umysłowo, z kolei drugi nie tylko wprowadza do obiegu naukowego dwa XVII-wieczne listy, ale też — co jest szczególnie cenne — zawiera sugestie odnośnie do idei poznawczej, argumentującej ów zabieg; w artykule określa się, w jaki sposób ta forma przekazu, w istocie prywatna, spełnia niezwykle ważne cele pragmatyczne i perswazyjne; zawarte w listach meldunki wojenne i dyplomatyczne dzięki możliwościom szerokiego kolportażu listów (ich powielanie i rozsyłanie) miały bowiem szanse uwiarygodnionej (gwarantowały to listy prywatne) i skutecznej realizacji;
- religijny traktat i językowe działania komunikacyjne służące budowaniu oraz umacnianiu więzi w XVI-wiecznej wspólnoty wyznaniowej (arian), wyekscerpowane na podstawie tegoż konkretnego dokumentu; tekst ów posłużył jako szeroki kontekst argumentujący istotę i zasadność owych więzi;
- retoryczny gatunek laudacji, „osadzony” w dwu współczesnych kulturach: polskiej i niemieckiej; artykuł jest próbą nie tylko prezentacji wzorca gatunkowego, ale także odpowiedzi na pytanie: czy jest to ten sam gatunek, czy też dwa odrębne sposoby komunikowania? — odpowiedzi dostarczyły typowe sytuacje użycia mowy pochwalnej w obu kulturach; analiza elementów kompozycji, stylu, eksponowanych w tekstach wartości pozwoliła na konkluzję, że gatunek ten jest obecny w skonwencjonalizowanej postaci w świadomości obu kultur jako świadectwo wspólnych grecko-łacińskich korzeni; mówić zatem trzeba o internacjonalizacji gatunków poprzez łamanie granic językowych, narodowych, kulturowych;

- problematykę „drugiego życia” gatunku, czyli sekundarnej, niestandardowej realizacji wzorca gatunkowego, jak w przypadku analizowanego w artykule użycia gatunku zawiadomienia pocztowego (awizo) w nowej roli tekstu reklamy; celem artykułu jest ocena wtórnego zastosowania wzorca z perspektywy komunikacyjnej oraz ocena skuteczności takich działań.

W tomie znajduje się również kilka artykułów poświęconych problematyce gatunków artystycznych. Badacze zaprezentowali rezultaty obserwacji zarówno tekstów współczesnych, jak i tekstów historycznych. W odwołaniu do twórczości artystycznej:

- podjęta została problematyka relacji, jaka istnieje między gatunkiem a sposobem widzenia świata;
- zaprezentowano charakterystykę konkretnych gatunków, do których należy m.in. bajka terapeutyczna; usytuowanie tego gatunku w obszarze dyskursu ekspertyzy pozwoliło sformułować konkluzję, że wypowiedź spełnia wszystkie warunki gatunkowości, przy szczególnie uprzywilejowanej pozycji odbiorcy, który staje się niejako przyczyną sprawczą oraz punktem odniesienia wszystkich właściwości tekstu: formalno-językowych, semantycznych, pragmatycznych, poznawczych i światopoglądowych;
- omówiono organizację gatunkową, m.in. gawędy szlacheckiej — propozycja analizy obejmuje schemat informacyjny tego gatunku; przedstawione zostały typy tematów, obraz świata; sposoby hierarchizacji wyodrębnionych elementów oraz ich organizacja;
- zwrócono uwagę na pewne aspekty gatunkowe, w tym przypadku pamiętnika, jako odpowiedź na postawione pytanie o to, czy pamiętnik — gatunek paraliteracki — może być przydatny w komunikacji społecznej; przyjęty kierunek pragmalingwistycznej analizy pozwolił zaakcentować te genologiczne kwalifikacje, które ujmują pamiętnik jako znak kultury określonego etapu jej rozwoju.

Zajęto się także problemami dyskursu artystycznego ujmowanego w perspektywie historycznogenologicznej. Zamieszczone uwagi dotyczą określonych wyznaczników wzorca gatunkowego, w tym przypadku noweli. Taka perspektywa oglądu pozwoliła spojrzeć na nowelę jako gatunek usytuowany w szerokim kontekście komunikacji społecznej, odzwierciedlający związki z innymi formami, które gatunek noweli współkształtowały — różnie w zależności od okresu ewolucji.

Badaczy interesowało nadto kształtowanie językowego obrazu świata, który zakładała poetyka staropolskich tekstów. W szczególności relacje te przebadane zostały na przykładzie XVII-wiecznych gatunków epigramatycznych. W polu obserwacji znalazła się także ewolucja gatunku dedykacji.

Perspektywa historycznojęzykowa upoważniła do obserwacji konkretnych utworów pisarzy, ważnych z genologicznego punktu widzenia. W tym przypad-

ku zanalizowano teksty Wacława Potockiego, mające charakter „nowinkarski”. Opisano je, podkreślając fakt, iż własnej, niebanalnej wizji prezentowanych wydarzeń politycznych i wojennych towarzyszy tu oryginalna kreatywność gatunkowa pisarza — niektóre utwory nawiązują bezpośrednio do gatunku nowina.

*
* *

Publikacje zamieszczone w niniejszym tomie wzbogaca forma dyskusji panelowej. Dyskusja zamierzona została jako próba bilansującej charakterystyki badań tekstologicznych trzech ośrodków: polskiego, niemieckiego i francuskiego.

*
* *

Podkreślić wypada — reasumując — iż konferencja wniosła do poznania zagadnień genologicznych nie tylko istotne ustalenia teoretyczne, ale również empiryczne dane, które potwierdzają słuszność hipotez interpretacyjnych oraz akceptowanych założeń metodologicznych — w tym tomie w pełni realizujących podstawowe założenie: związek, jaki istnieje między gatunkiem a komunikacją społeczną. W szczególności zaakcentowanych zostało kilka zagadnień:

- komunikacja jako szeroko pojęta transmisja informacji i jej gatunkowa „werbalizacja” — aż do współczesnej transgresji norm różnych gatunków;
- komunikowanie jako kształtowanie określonej wspólnoty obejmującej szeroki kontekst: ludzie (nadawcy i odbiorcy), instytucje, środki przekazu;
- spośród elementów tworzących kontekst kognitywistyczny te kategorie, które „budują” tożsamość i odmienność wiedzy interlokutorów;
- schematy poznawcze leżące u podstaw podmiotowego interpretowania świata i wyrażania ocen w poszczególnych typach gatunkowych.

W aspekcie diachronicznym podniesione zostało interesujące zagadnienie: W jaki sposób różne gatunki „reagowały” na wyobrażenia wytwarzane w ciągu dziejów przez różne grupy społeczne, różne narody, różne wspólnoty religijne — aż po wypowiedzi bliskie współczesnej propagandzie.

Danuta Ostaszewska

**Cena 50 zł
(+ VAT)**

Gatunki mowy i ich ewolucja • Tom IV

**ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-493-6**